

Ekténie

„kyjevský nápev“

Ruténske a ruské nápevy – rozbor

V nasledujúcom rozbere nápevu ekténií *kyjevského* alebo *prostého* nápevu (v ruténskych zdrojoch), resp. *znamenného rospevu* (v ruských zdrojoch) sa budeme zaoberať spevmi textu „*Hóspodi pomíľuj*“, a tiež textov „*Tebí Hóspodi+Amíň*“, pokiaľ sú súčasťou celku ekténií.

Mírna ekténia + ekténia po 1. a 2. antifóne

Ekténie na začiatku sv. liturgie sú charakteristické formálnym finálnym tónom Ut/Fa.

V prípade ***mírnej ekténie*** ruské neumové pramene uvádzajú rubriku 12-krát. Nápev je uvedený pre jedno, dve, štyri alebo až päť zvolaní *Hospodi pomiluj*.

S460 – jediné zvolanie

SI – dve zvolania

S454, J?? – štyri zvolania

L1709, J046 – päť zvolaní

V prípade ***malej ekténie*** po 1. a po 2. antifóne sú všetky zvolania zliate do jedného celku – spievajú sa súvisle, kým diakon/kňaz číta prosby a vozhlasy ekténie potichu.

E0/a – prvé zvolanie *mírnej a malej* ekténie

S430   ㄉ+ = ㄉㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨ ㄉ ㄉ

S437   ㄉ+ = ㄉㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨ ㄉ ㄉ

S433/34   ㄉ: = ㄉㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨ ㄨ ㄉ

S429   ㄉ: =: ㄨㄨㄨㄨ ㄉ = ㄉ

S432   ㄉ: ㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨ ㄨ ㄨ =

Г О-СПО-ДИ ПО-МИ-ЛЫ́И.

J046

L1709, L1709V

J??.S454

Г О-СПО-ДИ ПО-МИ-ЛЫ́И.

Rytmicky je ruténskej melódii najbližšie S432. Melódia je jednoduchá, takmer deklamatívna.

V malej ekténii po antifónach na prvé zvolanie nadväzuje druhé tak tesne, že sa finálny tón kvôli hladšiemu prechodu zvyšuje. V neumoch však niet pre to opory.

S437a   ㄉ = ㄉㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨ ㄨ ㄉ

S437b   ㄉ = ㄉㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨ ㄨ ㄨ ㄉ   po II. antif.

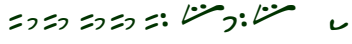
S432   ㄉ: ㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨ ㄨ ㄨ =

J046

SI/k

Г О-СПО-ДИ ПО-МИ-ЛЫ́И,

E0/b – druhé zvolanie *mírnej a malej ekténie*

S437

S430

S432

S434

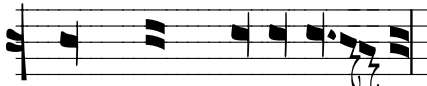
S433

S429

Г 0- СПО- - ДН ПО-МН- А́ДЪ.

J046

L1709/L1709V

J??

S454

Г 0- -СПО- - ДН ПО-МН- -А́ДЪ.

Druhé zvolanie je z melodického hľadiska exegetickým rozvojom prvého – dĺžky tónov sú zväčša dvojnásobné a prvý (prípadne predposledný) tón je rozdrobený. Všimnime si však, že ruténska melódia je striednejšia ako ruský neumový zápis. Kým v neumoch sa už pri druhom zvolaní objavuje takmer plný rozvoj, ruténsky nápev graduje pomalšie.

Druhé zvolanie v malej ekténii je v neumoch takmer rovnaké. Ruténsky preklad je konzistentný a navzdory neumom uvádza len prvý stupeň rozšírenia melódie, tak ako v *mírnej ekténii*. Finála je rozdrobená, keďže bezprostredne (bez čakania na hlasnú výzvu diakona) nasleduje *Tebi Hospodi*.

S437a

S437b   po II. antif.

S432

J046

ГО-СПО- - - ДН ПО-МН-А́ДЪ,

SI/k

ГО- - СПО-ДН ПО- МН- А́ДЪ,

E0/c – tretie zvolanie *mírnej* ekténie

S437		
S432		
S433		
S430		
S429		

Г о- спо- - - - - - - дн по-ми-аѣ-н.

L1709

Г о- -спо- - - - - - - дн по-ми- аѣ.

L1709V

Г о- - - - - - - спо- - дн по-ми- - аѣ.

J046

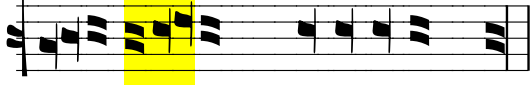
Г о- - - - - - - спо- дн по-ми- аѣ.

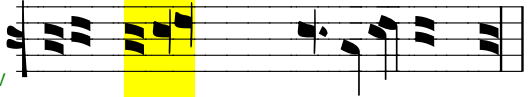
V treťom zvolaní sú iba S429 a 433 širšie oproti druhému. Rutensky preklad už má plný rozvoj melódie, ktorý je najpresnejšie zachytený v L1709 (bez prízvukových posunov slabík). Napriek značnej ornamentácii je zreteľné, že ide o osciláciu okolo základného tónu Ut/Fa.

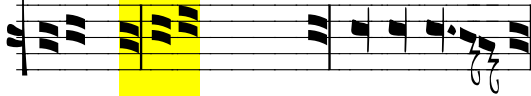
E0/d – štvrté zvolanie *mírnej* ekténie

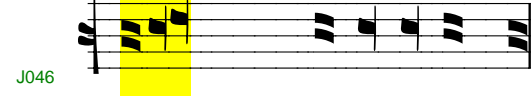
S432 **Г**о- -спо- - - - -дн по-ми- -лѣи.

L1709

S454

L1709V **Г**о- - - - -спо-дн по-ми- лѣи.

J?? **Г**о- - - - -спо-дн по- ми- лѣи.

J046 **Г**о- - - - -спо-дн по-ми- лѣи.

V ruských neumoch sa štvrté zvolanie neuvádza. Výnimkou je S432, kde však neumy tretieho a štvrtého zvolania sú zhodné. V ruténskych prameňoch sa štvrtý variant líši od tretieho iným spôsobom exegetického rozvoja inak rovnakých kostrových tónov.

E0/e – piate zvolanie *mírnej ekténie*

The image displays four musical staves, each representing a different melodic variant for the fifth invocation of the 'mírnej ekténie'. The staves are labeled on the left as follows:

- J046
- L1709 / L1709V
- S454
- J??

Each staff contains a sequence of notes and rests, representing the melodic line for that variant. The notation is in a simplified form, using black squares for notes and vertical lines for stems and rests.

Г О-СПО-ДИ ПО-МИ-ЛѦИ.

Piate zvolanie v neumoch nenájde. Melodicky je takmer rovnaké ako prvé, má však rozdrobenú finálu. Predpokladáme, že ak sa spievalo *Hospodi pomiluj* 12-krát, po piatom zvolaní sa pokračovalo opäť druhým, tretím atď., teda iterovala sa štvorica zvolaní.

Porovnanie s malou ekténiou po 1. antifóne spolu s bohatým melodickým rozvojom však naznačuje ako veľmi pravdepodobnú inú možnosť – štyri alebo päť uvedených nápevov sa spievalo súvisle, pomaly a počas nich „v pozadí“ diakon stihol prečítať všetkých 12 prosieb. E0e teda ústilo priamo do *Tebi Hospodi*.

TH0 – Tebi Hospodi v mırnej a malej ektėnii

S437a   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ

S437b   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ

S437   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ

S434   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ

S432   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ

S433   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ

S430   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ

S429   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ   ٸ

Т 6-БѢ ГО-СПО- - - -ДН.

L1709V

J??

J046

Zvolanie *Tebi Hospodi* je bohato melizmatické, čo sa v rutėnskych prameňoch zmierňuje opakovaním slov. Každý z prameňov to rieši inak, ide teda o neustálenú druhotnú prax bez opory v neumoch, takže ju neberieme do úvahy. Finálny tón o stupeň vyšší oproti ektėnii, v J046 o stupeň nižší.

Napriek melodickej šírke je vlastná kostra jednoduchá, s ťažiskom na tóne *Ut/Fa*:

L1709V

Kostra

A0 – Amiň v mírnej a malej ekténii

S437a		+
S437		
S432		+
S434		+
S429		+
S430		+
S433		+

- - - - - МИНЬ.

L1709V

S454

J??

J046

Poznámka: Po malej ekténii je zliatie nápevov *Tebi Hospodi+Amiň* v RI zredukované a nezodpovedá neumom:

J046

ТѢ-БѢ ГО- СПО- - -ДН. - -МИНЬ.

SI/k

ТѢ-БѢ ГО- СПО- - -ДН. - - - - - МИНЬ.

Evanjelium

Pred evanjeliom a po ňom je v ruských neumoch predpísaný spev *Slava tebi Hospodi*. Na základe analógie s dnešnou byzantskou tradíciou predpokladáme, že pred evanjeliom sa spieval kratšie a len po evanjeliu mal miesto zapísaný melizmatický nápev.

Text v ruténskych prameňoch je rozložený pod melódiou jednotne, ale nie podľa neumového vzoru. Na uľahčenie spevu sa melizma neskôr podkladala opakovaným *slava tebi*, z čoho zrejme vznikol dnešný plný text *Slava tebi Hospodi slava tebi*.

S430 +

S434 +

S437 +

S432 + x

S433 +

S429 +

СЛА-ВА ТЄ- БѢ ГО- - - - - ПО- ДИ .

J046 **С**ЛА-ВА ТЄ- БѢ ГО- - - - - ПО- - - - ДИ.

L1709

J??

S454 **С**ЛА-ВА ТЄ- БѢ ГО- - - - - - ПО- ДИ СЛА -ВА ТЄ- БѢ.

SI,S460 **С**ЛА-ВА ТЄ- БѢ ГО- - - - - ПО- ДИ СЛА- - ВА ТЄ- - БѢ.

Nápev v S460 je položený o tón vyššie.

Ekténie v 2. časti sv. liturgie

V druhej časti liturgie sa štýl ekténií mení. Neumový zápis je odlišný a hoci kontúrami sa nápev podobá na E0, tu je situovaný o tón vyššie.¹

Rozmiestnenie ekténií a typ nápevu je podľa prameňov nasledovný:²

Po evanjeliu

E1a, E1b, E1c

ES // A1

(E1a), E1b, E1c // TH1 A2

E1c // A1

E1b, E1c // A+

Po cherubiku

E1a, E1b, E1c (E1c)

PEa, PEb (PEc) // TH1 A2

Pred Otče náš

E1a, E1b, E1c (E1c)

PEa, PEb // TH1

V rozbere nápevov podľa jednotlivých melodických typov nechávame bokom A+, ktoré spomenieme v dokumente o eucharistickom dialógu.

---

¹ To má azda analógiu v slovanskej novobyzantskej tradícii, kde sú úvodné ekténie, ale aj ekténie priamo po evanjeliu na hlas 8 (finála C/G), kým ekténie v okolí eucharistického dialógu na hlas 5 (finála D/a).

² E1 = jednoduché Hospodi pomiluj, ES = trojité Hospodi pomiluj, EP = Podaj Hospodi, TH = Tebi Hospodi, A = Amiň.

E1a - krátke

S429

S432

Г О-СПО-ДН ПО-МН-АѦ.

S454

J??

SI

S460

E1a - dlhšie

S434

S437

S429/30/33/34

S434

Г О-СПО-ДН ПО-МН-АѦ-Н.

J046

L1709

L1709

V rutenských zdrojoch má E1a dlhší tvar, zodpovedajúci 7-slabičnému textu (hoci reálne je slabík už len 6). Ruské notvé pramene vrátane S454 reflektujú redukciu slabík aj v melódii, čo má oporu v neumových S429,432.

Ruské pramene zapisujú melódiu nejednotne v dvoch výškach, čo je azda dôsledkom konfúzie s ekténiou mírnou a malou.

E1b

S434

Г о- - СПО - ДН ПО-МН-АЖ-Н.

S429

S430

S433/37

S432

Г о- -СПО- -ДН ПО-МН-АЖН.

J046

L1709

J046/ L1709

S454

J??

V neumoch je prízvuk na druhej slabike – *Hospódi*. Ruténsky preklad presúva prízvuk na prvú slabiku:

- predĺžením motívu nad ňou
- iným rozmiestnením slabík pod notami
- vynechaním motívu prvého kriuku a posunom *Hó-* na miesto pôvodného *–spó-*
- náhradou E1b dlhším E1c.

E1c

S429
S434
S432
S433/37
S433
S433
S430
Г 0- - - - - СПО - ДИ ПО-МИ-АД - И.

J046
Г 0- - - - - СПО - ДИ ПО-МИ-АД И.

L1709
S454
J??
var.

A1

Amiň typ 1 má otvorenú finálu prechádzajúcu do E1b. Ide teda o spev, ktorý ukončuje jednu ekténiu, ale zároveň plynule a dynamicky prechádza do ďalšej.

S432   ㄉ+   = ㄱ   = ㄱ

S433   ㄉ+   = ㄱ   = ㄱ

          ㄉ+   = ㄱ   = ㄱ

S437   ㄉ+   = ㄱ   = ㄱ

          ㄱ   = ㄱ   = ㄱ

S429   = ㄱ   = ㄱ   = ㄱ

          ㄉ+   = ㄱ   = ㄱ

S434   ㄱ   = ㄱ   = ㄱ

S430   = ㄱ   = ㄱ   = ㄱ

          = ㄱ   = ㄱ   = ㄱ

          ㄱ   = ㄱ   = ㄱ

ㄱ - -MIHLb

J046   L1709

J??

S454

SI

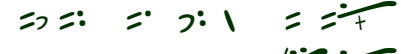
L1709

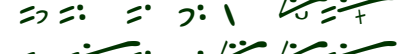

PEa

Prvá z odpovedí *Podáj Hóspodi* je typická otvorenou finálou prechádzajúcou plynule do ďalšej prosby. Nie všetky notové pramene túto skutočnosť reflektujú. Ruténske čítanie zodpovedá najlepšie neumom z S429.

S437

S434

S433

S430

S429

S432

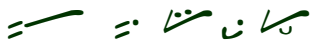
По- даи Го-спо- ди.

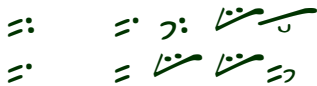
J046

L1709

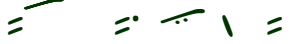
PEb

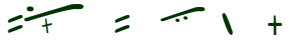
Druhá odpoveď *Podáj Hóspodi* je v neumoch (okrem S430) typická jednoduchým prvým tónom a jednoduchou finálou. Aj tretia z prosieb je väčšinou typu PEb, líši sa len realizáciou prvej slabiky.

S430

S437

S434

S433

S429

S432/33

 О- -ДАИ ГО-СПО-ДИ.

J046

 2. prosba

L1709, J046, S454 3. prosba

L1709

S454V

PEc

Tretia odpoveď *Podáj Hóspodi* je v neumoch³ typická zložitým prvým tónom a jednoduchou finálou. Nie je uvedená vo všetkých prameňoch a z ruténskych kníh ju reflektuje iba L1709. Podľa L1709 sa tak iteruje (ak vôbec) PEa,PEb,PEc,PEb,PEc,PEb, kým podľa ostatných iba jednoducho PEa,PEb,PEb... , pričom v PEb sa môžu striedať dve realizácie prvého tónu.

S437

S433

S430

□ 0- - - - - ДЛН   ГО-СПО-ДН.

L1709 rek.

L1709

□ 0- - - - - ДЛН   ГО-СПО-ДН.

³ V S433/37. V S429/32 je na treťom mieste opäť PEb, kým v S430 je PE3 už na druhom mieste.

TH1

Ucelené skupiny ekténii v 2. časti liturgie uzatvára odovzdanie *Tebí Hóspodi* typu 1,⁴ nasledované spravidla spevom A2. Podstatnou časťou melódie TH1 je dlhá neidentifikovaná⁵ *fita*.

Fita TH1

S437
S432
S434
S430
S433
S429

Т 6-БѢ ГО-СПО- - -ДН.

J046
L1709
S454

⁴ Pre cherubínskou piesňou sú dva celky ekténii. TH1 uzatvára prvý z nich.

⁵ Vo všetkých neumových prameňoch je prítomná iba v *rozvode*.

A2

S437

S429

S434

S433

S430

S432

 - - - - - МННЬ.

J046

L1709

L1709

S454

S454V

Pred Víruju – Η ΔΥΧΟΒΗ ΤΒΟΕΜΔ

Odpoveď *I duchovi tvojemu* v časti neumových prameňov neobsahuje spojku *I*. Ruténske čítanie zodpovedá neumom len čiastočne, kým ruské notové varianty sú už natoľko skrátené, že pre naše porovnanie sú nepoužiteľné.

S432

S433

S437

S434

S430

S429

И ΔΥ-ΧΟ-ΒΗ ΤΒΟ-Ε - - -ΜΔ.

L1709

J046

S454

Odpoveď *I duchovi tvojemu* nadväzuje na *Amiň* typu A2, s ktorým presne zdieľa zhodný melodický motív.

Amiň A2   S429

I dúchovi tvojemu   S429

I dúchovi tvojemu   J046

Amiň A2   J046